

Тема 1.

ТЕОРІЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ КУЛЬТУРИ

Заняття 1.

Національна культура та етапи її формування

Навчальні питання:

1. Поняття української культури, чинники її формування.
2. Основні етапи української культурогенези.

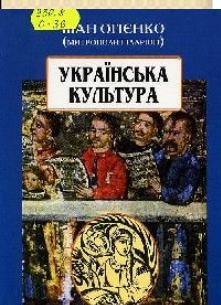
1. Основна література

- 1.1. **Каплун Н. М., Морозов С. М., Шумовецька С. П.** та ін. Історія української культури: курс лекцій. – Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2011. – 356 с. (Тема 1: 4-44)
- 1.2. **Греченко В. А.** Історія світової та української культури. – К., 2000. – С.256–283.
- 1.3. **Каплун Н. М., Морозов С. М., Шумовецька С. П.** Основи культурології: Навчальний посібник. – Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2004. – С.56–64.

2. Додаткова література

- 2.1. **Закович М. М.** Українська та зарубіжна культура. – К., 2000. – С.334–352.
- 2.2. Лекції з історії світової та вітчизняної культури: Навч. посібник. Вид. 2-е, перероб. і доп. / За ред. проф. **А. Яртися** та проф. **В. Мельника**. – Львів: Світ, 2005. – 568 с.
- 2.3. **Подольська Є. А., Лихвар В. Д., Погорілий Д. Є.** Кредитно-модульний курс культурології. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – С.209–214.
- 2.4. **Прилуцька А. Є.** Культурологія. Модульний курс: навч. посібник / А. Є. Прилуцька, В.М. Корабльова. – Х.: Торсінг плюс, 2009. – 288 с.
- 2.5. Українська і зарубіжна культура. Навчальний посібник / За заг. ред. **Заблоцької К. В.** – Донецьк: «Східний видавничий дом», 2001. – С.232–236.

Культура у перекладі з латинських слів «colo, colere» - щось вирощувати, доглядати, обробляти.

У широкому (антропологічному) значенні слово культура означає створений певними спільнотами “життєвий світ” (В. Дільтей, Е. Гуссель).

У вузькому значенні слово культура – це все, що створене людиною.

КУЛЬТУРА - це сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством упродовж усього періоду свого існування, а також сам процес творення та розподілу цих цінностей

Матеріальна:

- знаряддя праці
- житло
- споруди
- їжа
- одяг
- транспорт та ін.

КУЛЬТУРА

Духовна:

- мораль, право
- освіта, наука
- релігія
- мистецтво
- звичаї, обряди, традиції та ін.

Культура як система містить такі елементи:

соціальний (побутовий) – етноси,
народності, нації, держави

технічний – техніка, технологія,
наука

культурний – література, живопис,
театр, скульптура, архітектура

ФУНКЦІЇ КУЛЬТУРИ:

1. Дає усвідомлення своєї спільності.
2. Допомогає ідентифікувати себе з нацією та створити ідеал братерства.
3. Пізнавальна і навчальна.
4. Комунікативна.
5. Регулятивна.
6. Оцінювальна.
7. Функція соціалізації тощо.

Культура України – це культура на території України, тобто *сукупність артефактів, створених в межах української держави.*

Українська культура – це сукупність артефактів, створених представниками українського етносу/нації (безвідносно їх місця проживання).

**ДЖЕРЕЛА
УКРАЇНСЬКОЇ
КУЛЬТУРИ:**

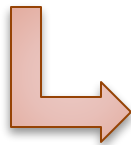

- природне середовище (фізичні, біологічні особливості її носіїв);
- етнокультурні успадкування від давніх історичних періодів;
- особливості історії;
- взаємини з сусідами, зовнішні культурні прояви.

Становлення української культури тісно пов'язано з ■

- національною свідомістю;
- створенням національної історії.

Складові національної культури:

- національний менталітет (“народний дух”);
- народна культура (етнокультура);
- релігія;
- професійне мистецтво (у тому числі і художня література);
- філософія;
- наука;
- морально-етична і політико-правова культура;
- економіка і техніка тощо.

МЕНТАЛІТЕТ (від лат. mens (mentis) – спосіб мислення, склад душі) – це специфіка світосприйняття та світоотлумачення, властива конкретному народові. Менталітет ще називають “народний дух”.

ОСНОВНІ РИСИ УКРАЇНСЬКОГО МЕНТАЛІТЕТУ:

- емоційність - кордоцентризм
- індивідуалізм - толерантність
- працьовитість - антеїзм
- пошана до жінки (жіночність)

2. Основні етапи української культурогенези.

ОСНОВНІ ТЕОРІЇ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЕТНОСУ:

- Теорія “єдиної колиски”
- Теорія “ автохтонності ”
- Теорія “споконвічності”
- Теорія “ незалежного розвитку окремих східнослов'янських народів ”

ОСНОВНІ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІ ЕПОХИ:

- 1. Епоха первісного суспільства**
- 2. Епоха стародавніх цивілізацій**
- 3. Антична епоха**
- 4. Епоха Середньовіччя**
- 5. Епоха Відродження**
- 6. Епоха Просвітництва**
- 7. Епоха Нового часу**
- 8. Новітня епоха**

ОСНОВНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ:

- I** – дохристиянський (від східнослов'янських племен до IX ст.)
- II** – Київська Русь - Галицько-Волинське князівство (IX – XIII ст.)
- III** – Литовсько-Польська доба (XIV – I пол. XVII ст.)
- IV** – Козацько-гетьманська доба (II пол. XVII – XVIII ст.)
- V** – доба українського національно-культурного відродження (кін. XVIII – поч. XX ст.)
- VI** – українська культура XX ст.
- VII** – українська культура 80-х рр. XX ст. до сьогодення (період незалежності)

Українські культурологічні концепції:

- еволюціоністська теорія культури (Л. Морган, Е. Тейлор);
- концепція циклічного розвитку культури (або циклічного коловороту) (Дж. Віко, М. Данилевський, О. Шпенглер);
- антропологічна або функціональна концепція культури;
- соціологічна;
- марксистська;
- теологічні концепції культури;
- концепція Г. Сковороди;
- культурологічна концепція Кирило-Мефодіївського братства;
- концепція романтичного народництва;
- концепція І. Франка;
- концепція І. Огієнка.

ДАВНІ КУЛЬТУРИ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

ТРИПІЛЬСЬКА КУЛЬТУРА

IV-III тис. до н.е.

Творцями трипільської культури були племена, що просунулися з Балкан та Подунав'я у Прикарпаття (територія сучасних Румунії, Молдови та України)

Основні етапи трипільської культури:

- *Початковий*: 5300-4000 до н. е. (румунське Прикарпаття)
- *Ранній*: 4000-3600 до н. е. (Прутсько-Дністровське межиріччя)
- *Середній*: 3600-3100 до н. е. (Дністро-Бузьке межиріччя)
- *Пізній*: 3100-2500 до н. е. (Дністро-Дніпровське межиріччя)

★ Варшава

○ Брест

БІЛОРУСЬ

Люблін

Луцьк

ПОЛЬЩА

★ Київ

■ Трипілля

УКРАЇНА

■ Майданецьке

Вінниця

Кривий Ріг

Кошице

○ Львів

○ Чернівці

■ Дука-Врублєвська

Дебрецен

МОЛДОВА

■ Кукутени

★ Кишинів

○ Одеса

Клуж-Напока

РУМУНІЯ

○ Тімішоара

★ Бухарест

○ Констанца

ЧОРНЕ МОРЕ

○ Ніш

○ Варна

★ БОЛГАРІЯ

Софія

★ Скоп'є

Стамбул

Територія поширення
Кукутени-Трипільської
археологічної культури

Одяг та предмети вжитку

Археологічні пам'ятки

Трипільська кераміка, виявлена археологом М.Ю.Відейком під час розкопок біля с. Копачева на Обухівщині в 2006 році.

Макет трипільського житла IV тисячоліття до нової ери.

Къ статья В. В. Хвойки.

JeyNews

Скіфо-сарматська культура на території України (VII ст. до н.е. – IV ст. н.е.)

В САРМАТИ. ГОТИ

Територія, де жили сармати

Сусідні народи

Античні міста-держави

Шлях переселення готів

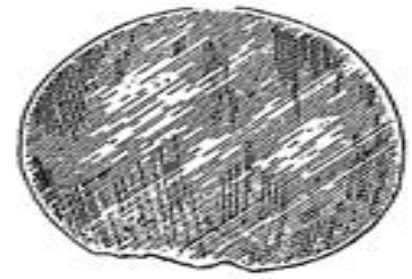
Тогочасне суспільство

Скіфи. V ст. до н.е. (реконструкція М.Гореліка за матеріалами роменських курганів)

Археологічні пам'ятки

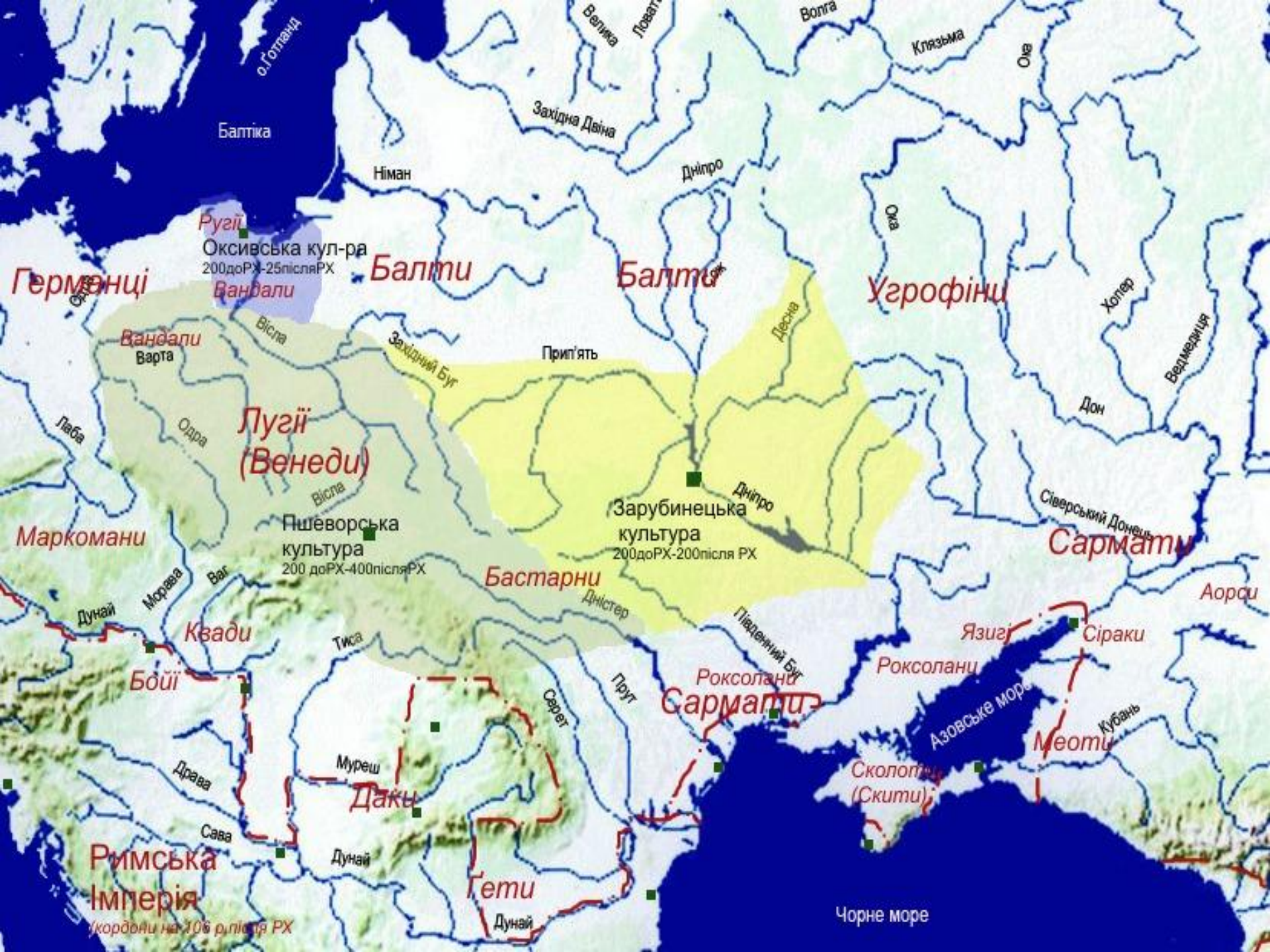

Зарубинецька культура

II ст. до н. е. – II ст. н. е

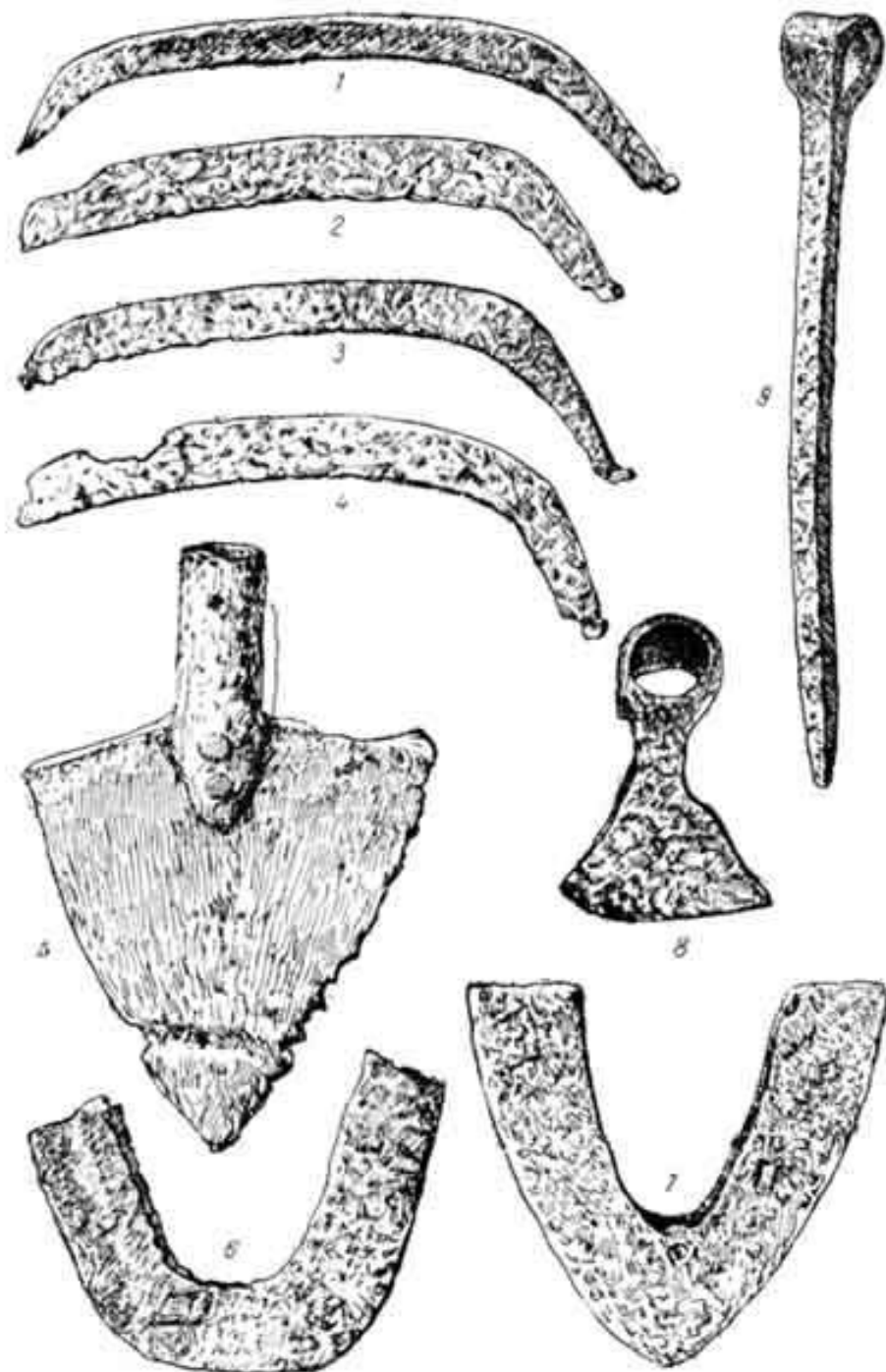

Тогочасне суспільство

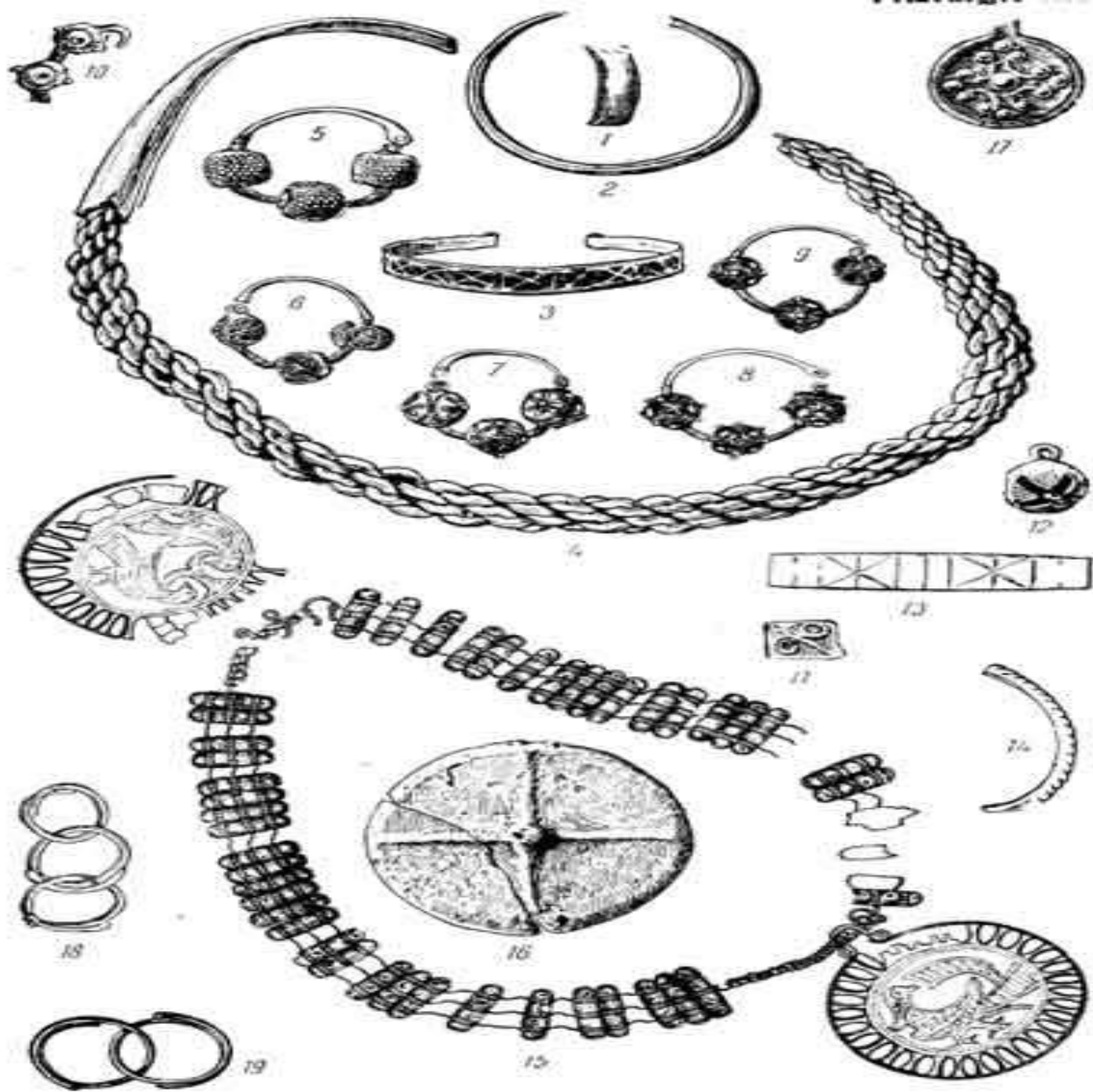

Археологічні пам'ятки

Речі з пам'яток зарубинецької культури:
1, 2 — глиняний посуд;
3 — бронзова фібула
(застібка).

Черняхівська культура II - V ст. н.е.

Вельбарська культура (III століття)

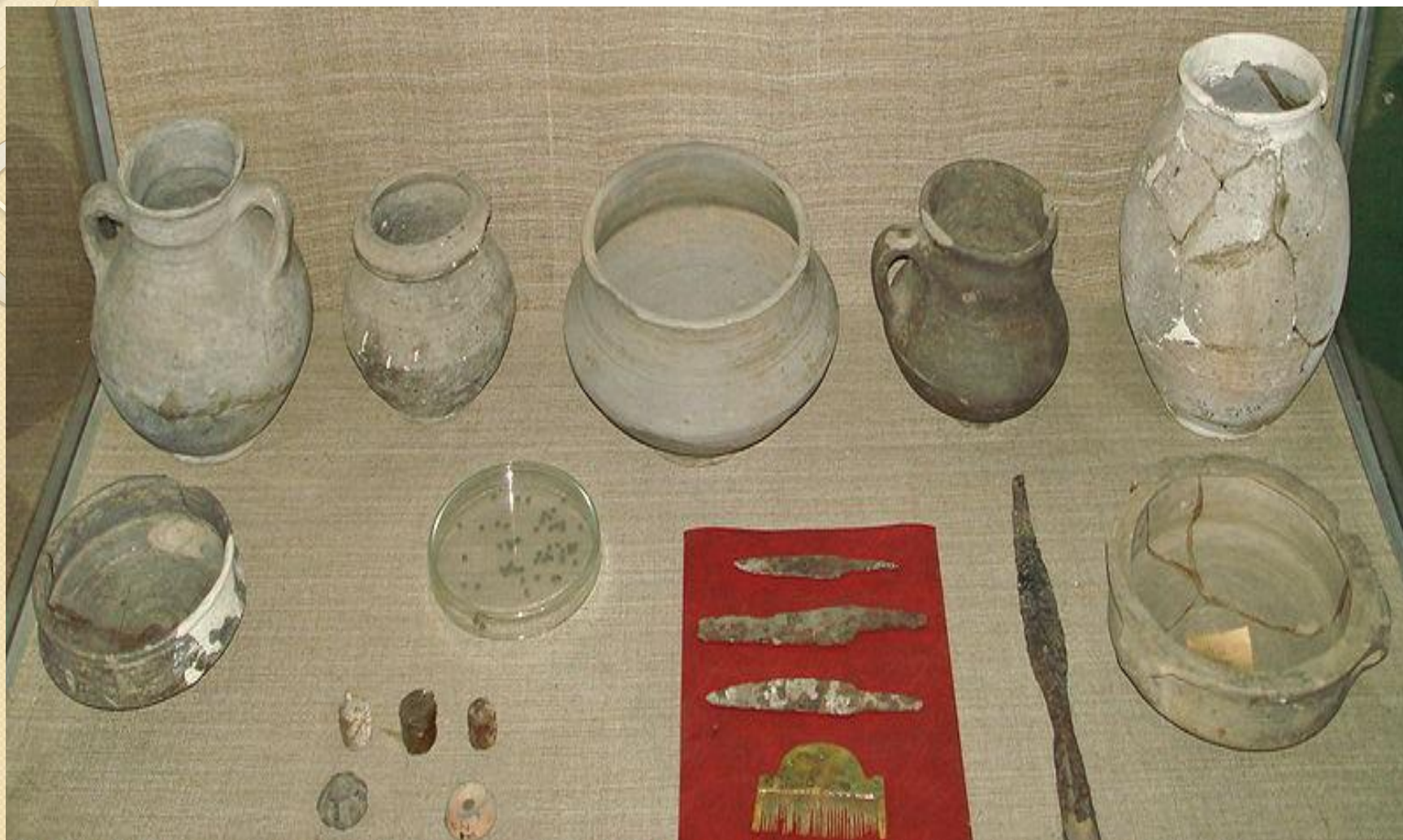
Черняхівська культура

Тогочасне суспільство

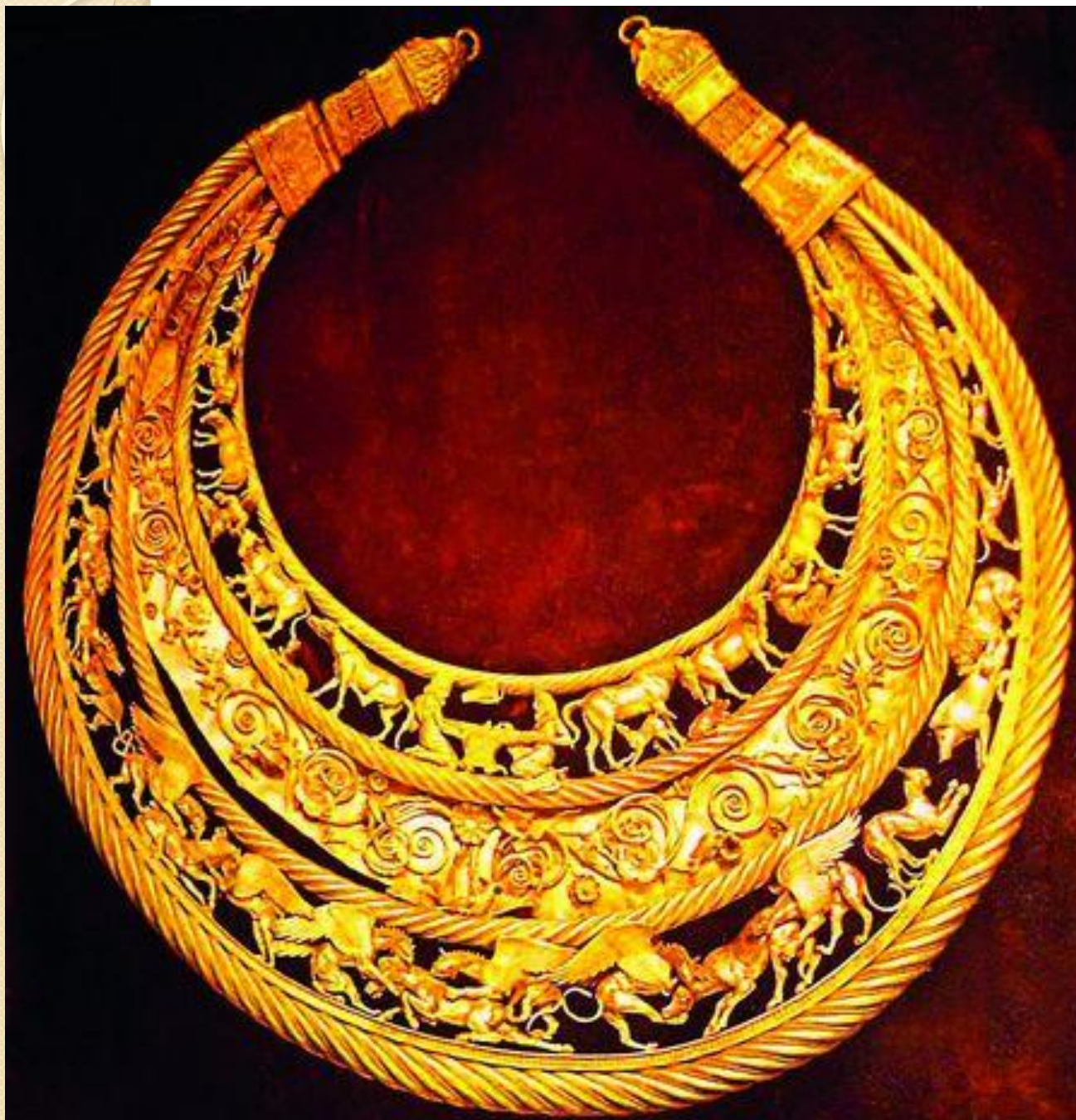

Археологічні пам'ятки

Предмети з Будештського некрополя
Криулянського району Молдавії, Черняхівська
культура, III-IV вв. н. е.

**Скіфська
пектораль
IV ст. до н.е.**

**Кам'яна Могила. Запорізька обл.,
Мелітопольський р-н., с.Терпіння**

